

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดระเบียบสังคมแต่ละสังคมต่างก็มีกฎเกณฑ์ว่า เรื่องใดสามารถพูดคุยกันได้อย่างเปิดเผย และเรื่องใดบ้างเป็นเรื่อง ต้องห้าม หรือเป็นเรื่องเพื่อมันที่เป็นจริงไปไม่ได้ กฎเกณฑ์เหล่านี้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป จนกลายเป็นสามัญสำนึกของสมาชิกของสังคมนั้น เรื่องเพศมีความสำคัญในลักษณะใด กว้างขวางขนาดไหนขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมหนึ่ง ๆ ไม่ใช่เรื่องสากลเหมือนกันหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมไทยเรา การพูดถึงเรื่องเพศในที่สาธารณะ จะจำกัดเนื้อหาให้พูดกันได้ในขอบมาก หรือให้พูดกันเฉพาะในวงจำกัดตามได้แต่เป็นเพศใด ถ้าไปพูดเรื่องเพศของบุคคลอื่น ถือเป็นเรื่องไม่สุภาพ เพราะเรื่องเพศในรายละเอียดต่าง ๆ ถือเป็นเรื่องลับ พูดกันได้ในเฉพาะในที่ลับลับตาคนอื่น

แม้ว่า บรรทัดฐาน (Norm) ของสังคมจะกำหนดให้เรื่องเพศเป็นเรื่องปกปิด (Taboo) การพูดคุยก็น่าจะถึงเรื่องเพศ อย่างเปิดเผยเป็นกิจกรรมที่พึงกระทำ แต่ดูเหมือนสิ่งใดก็ตามที่ยังปิด มนุษย์ก็ต้องการดูด้วยความอยากรู้อยากเห็น เรื่องเพศไม่เคยจะถูกปิดสนิท แต่กลับเปิดเผยมากขึ้น

สังคมไทยเป็นสังคมที่เคร่งครัดในเรื่องเพศ อันมีผลให้มีการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อลดความตึงเครียด (Tension) ของสัญชาตญาณทางเพศ

เรื่องทางเพศในปัจจุบันเป็นเรื่องสำคัญ จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคเอดส์ เป็นไปอย่างรุนแรง จึงมีความจำเป็นต้องนำปัญหาเข้ามาศึกษา เพื่อเป็นหนทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยอาศัยวัฒนธรรมทางเพศ และวัฒนธรรมทางสังคมเป็นตัวกำกับ แต่การกระทำดังกล่าวยังไม่สามารถกระทำได้ เพราะช่องทางเพศยังเป็นเรื่องที่ปกปิด ไม่สามารถนำมาพูดอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ แต่เราได้พบว่า มีการพูดในเรื่องดังกล่าว

การแสดงตลกเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาของ นายวีระ แก่นเพชร เรื่องการแสดงตลกในงานสื่อวิทัศน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2537 พบว่า "เนื้อหาที่กล่าวถึง ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับทางเพศ หรือสื่อไปในทางเพศ ทั้งการแสดงและภาษา อาจกล่าวได้ว่าอยู่ในลักษณะสองแง่สองงาม จนบางครั้งถึงขั้นหยาบโหลน" (2539 : 74)

โทมัส ฮอบบส์ กล่าวว่า เรื่องตลก สามารถทำให้ตลก และเป็นการผ่อนคลาย หลุดพ้นจากความยับยั้งชั่งใจที่ถูกเก็บกดไว้ โดยเฉพาะเรื่องเพศที่สังคมมักหลีกเลี่ยง ปกปิดให้เป็นเรื่องราวของมารยาท แต่เมื่อตลกเข้ามาเล่นผู้ชมสามารถปลดปล่อยความรู้สึกได้เต็มที่ (อ้างไว้ใน วีระ แก่นเพชร 2539 : 75)

จิกมัน พรอยด์ ได้แยกอารมณ์ขันไว้ 2 ประเภท คือ ความขำขันอย่างแท้จริง (Humour) ด้วยการเล่นตลกกับระบบความหมาย ที่มีแบบแผนแน่นอนในสังคม ซึ่งเท่ากับล้อเลียนความเป็นจริงทางสังคม แบบที่สอง คือ ความขำขันที่แฝงไว้ด้วยการเย้ยหยัน (Witz) โดยการปลดปล่อยความเครียดหรือความกดดันต่าง ๆ ที่อยู่ในจิตใต้สำนึก การเล่นตลกในแบบหลัง ช่วยให้ความก้าวร้าวปลดปล่อยมาสู่ระดับจิตสามัญสำนึก ดังนั้น ความขำขันแบบ Witz จึงเป็นการเล่นตลกเพื่อผ่อนคลายความเครียด จะพบมากในตลกที่เกี่ยวกับเรื่องเพศหรือตลกลามก (อ้างไว้ใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ 2536 : 53)

ตลกเป็นเรื่องของวัฒนธรรม และตลกในทุกรัฐวัฒนธรรมนั้นเป็นปรัชญาชีวิตตามโลกทัศน์ของคนในวัฒนธรรมนั้น จึงมีคุณค่าซึ่งอาจชื่นชมกันได้จากัดเฉพาะในวัฒนธรรมนั้น หากที่คนในวัฒนธรรมอื่นจะสามารถร่วมชื่นชมได้ เว้นแต่คนที่คุ้นเคยและรู้จักอีกวัฒนธรรมหนึ่งอย่างดีเท่านั้น (นิธิ เอียวศรีวงศ์ : 2539)

การแสดงตลกไทย เกี่ยวพันกับวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างยิ่ง การแสดงเรื่องราวทางเพศเป็นสิ่งที่ต้องห้าม (Taboo) ในสังคมไทย จากที่กล่าวมาแล้วว่าการพูดเรื่องเพศในที่สาธารณะ มีข้อจำกัด แต่ตลกสามารถที่จะพูดเรื่องเพศให้คนในสังคมฟังได้ โดยผู้ที่ฟังไม่ได้รู้สึกขัดใจ แต่ก็มีข้อจำกัดของสังคม กฎระเบียบ กฎหมาย ที่บังคับให้การสื่อความหมายเรื่องเพศ ทำไม่ได้เต็มที่ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการสร้างสัญลักษณ์ เพื่อความเข้าใจร่วมกัน

ตลกไทยซ้ำเรื่องเพศ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างเสียงหัวเราะและดึงความสนใจจากคนดู ดังเช่น ใปโตเจมย์มาให้สัมภาษณ์ไว้ในรายการถามตรง ทาง ไอที เคเบิล ทีวี ว่า ตลกเล่นเพื่อคนดูเฮฮา คนดูตลกสมัยที่แสดงในคาเฟ่ สมัยเริ่มแรกมีแค่คนเมา คณะตลกก็แสดงในช่วงดึกที่คนดูง่วงนอน จึงต้องเล่นมุขตลกถึงลูกถึงคนหยายคายาให้ลามากมามาก จึงจะทำ ให้คนดูชอบ (พุทธการผดิมุข มีนาคม 2539)

สภานวภาษาที่ตลกซ้ำ เป็นสภานวภาษาวิทยาแบบ "ส่วนตัว" มาใช้ "คน สาธารณะ" การที่ตลกมักเอาเรื่องที่ยังถูกมองว่า หยาบโหล มาใช้เป็นมุขเสมอ ก็เป็นการสลับ สิ่งที่เป็นส่วนตัวและสาธารณะกันเสีย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2539)

ความคิดเรื่องพื้นที่ในสังคมไทย เริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ติดต่อกับฝรั่ง โดยเฉพาะ หลังสนธิสัญญาบาวริง พ.ศ. 2398 สังคมไทยต้องปรับตัวเพื่อเลี่ยงการตกเป็นอาณานิคมของ ชาตินะวันตก มีการส่งคนไปศึกษาต่างประเทศ เพื่อนำเอาความรู้เข้ามาพัฒนาประเทศ สิ่ง ที่ตามมาด้วย คือ ความเป็นอยู่ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เริ่มมีการแบ่งแยกพื้นที่กันระหว่างพื้นที่ ส่วนตัว กับพื้นที่สาธารณะ นับตั้งแต่นั้นรัฐไทยสมัยใหม่ก็ได้สร้างรหัส สำหรับให้พลเมืองปฏิบัติ ตามในพื้นที่สาธารณะ กำหนดให้คนทั้งหลายรู้ว่าในพื้นที่สาธารณะ ควรจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำได้แค่ไหน เช่น สวนสาธารณะ ร้านอาหาร พื้นที่และพฤติกรรมส่วนตัว แยกออกจากพื้นที่ และพฤติกรรมในที่สาธารณะ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ด้วยค่านิยมแบบวิกตอเรียนที่เข้ามาพร้อมฝรั่ง ในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ทำให้ผู้หญิง มีรหัส สำหรับปฏิบัติตัวในที่สาธารณะที่เข้มงวด ว่าจะบนเรือนร่างถูกบอกห้ามเปิดเผย การติดต่อสื่อสารกันของคนในสังคมมีระเบียบแบบแผนการปฏิบัติต่อกันว่าสิ่งไหนพูดได้หรือไม่ได้

การกำหนดให้ผู้คนในสังคมต้องปิดบังสิ่งส่วนตัวในที่สาธารณะนี้ ก็ถูกดองย่ำตลอด มาจนซึมเข้าสู่สำนักของคนในสังคม กลายเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมที่ปฏิบัติกันมา

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นเรื่อย ๆ ของพื้นที่ ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะ เช่น โทรทัศน์ พาเราไปพบเห็นเรื่องส่วนตัวของคนอื่น หรือพื้นที่ สาธารณะ เช่น ร้านอาหาร พยายามจัดพื้นที่ทำให้ผู้คนรู้สึกเป็นที่ส่วนตัวในที่สาธารณะ ทำให้ผู้ คนเพื่อนกลายเป็นพูดคุยรับฟัง เรื่องราวที่เป็นเรื่องส่วนตัวกันได้อย่างไม่ชัดเจน

ตกลงได้เอาจุดนี้เองมาทำให้การพลิกกลับพื้นที่สาธารณะ และส่วนตัว หรือทำให้เส้นแบ่งระหว่างพื้นที่ทั้งสองนี้ไม่ชัดเจน ตกลงก็เดือนาที่เห็นด้านที่เป็นส่วนตัวในสิ่งต่าง ๆ ที่เรามักจะเคยชิน ซึ่งตกลงอาจสลับพื้นที่สลับตัวกับพื้นที่สาธารณะได้ง่าย ๆ เพื่อให้เห็นอีกด้านหนึ่งของความเป็นจริง

งานปัจจุบันสื่อวีดิทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความบันเทิง และแพร่กระจายไปตามสถานที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหาร รถทัวร์ และได้มีการนำวีดิทัศน์ตกลงไปฉายตามสถานที่ต่าง ๆ นั้น ผู้ทาวิจัยจึงสนใจที่ศึกษา กระบวนการสร้างความหมาย เรื่องเพศที่ตกลงแสดง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการรณรงค์ป้องกันโรคติดต่อทางเพศ เช่น โรคเอดส์ และให้ความรู้ความเข้าใจเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องได้

ผู้ทาวิจัยต้องการศึกษาการสื่อความหมาย เรื่องเพศจาก การแสดงตกลงผ่านสื่อวีดิทัศน์ ว่ามีกระบวนการสร้างความหมายอย่างไร และมีการดำเนินเรื่องทางเพศอย่างไร เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการรณรงค์ให้ความรู้ และการศึกษาต่อไป โดยเลือกที่จะศึกษาดลจากสื่อวีดิทัศน์ เพราะสามารถศึกษาการสื่อความหมายเรื่องเพศ จากงานเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน และตกลงที่ได้รับความนิยมสูง จะมียอดเช่า-จำหน่าย สื่อวีดิทัศน์สูง ทำให้เราศึกษาได้ว่า คณะที่ได้รับความนิยม มีการสื่อความหมายเรื่องเพศอย่างไร และมีกระบวนการสร้างความตกลงอย่างไร

1.2 ปัญหาทาวิจัย

1. การแสดงตกลงในสื่อวีดิทัศน์ (Video Comedy) มีการสื่อความหมายเรื่องเพศอย่างไรบ้าง และปรากฏในลักษณะใด
2. กระบวนการสร้างความหมาย ที่ปรากฏในสื่อวีดิทัศน์ โดยผู้แสดงตกลงนั้น ได้มีการนำเสนออย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. ศึกษากระบวนการสร้างความหมาย เรื่องทางเพศ จากการแสดงตลกในสื่อ
วิดีโอ
2. ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ที่ปรากฏในการแสดงตลกในสื่อ
วิดีโอ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารั้งนี้ มุ่งจะศึกษาเฉพาะสื่อวิดีโอประเภทตลก ที่มีให้เช่า ตามร้าน
วิดีโอในนั้น โดยจะทำการศึกษากันวน 50 ชุด ที่ได้ให้เช่าและจัดจำหน่าย ตั้งแต่เดือนมกราคม
พ.ศ.2538 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ.2539

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ตลกเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่ง
2. ปรับทเรื่องทางเพศเป็นการสื่อสารต้องห้าม แต่เมื่อนำมาใช้ในการแสดงตลก
กลับเป็นเรื่องที่ยอมรับกันได้อย่างเปิดเผย

1.6 ข้อเสนอแนะ

1. ตลกสื่อความหมายเรื่องเพศ โดยนัย และใช้มุขตลกเป็นหลัก
2. เนื้อหาทางเพศเป็นเนื้อหาที่กระตุ้นอารมณ์ได้ดีที่สุด

1.7 นิยามศัพท์

การสื่อความหมายเรื่องเพศ

หมายถึง การแสดงออกทางวจนภาษาหรือวัจนภาษา ของผู้แสดงในวิดีโอทัศนศึกษา อาจเป็นคำพูดหรือการแสดงที่กล่าวโดยตรง หรือกล่าวพาดพิงถึงเรื่องเพศ ทั้งนี้ โดยผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อเลียน เพื่อให้เกิดความตกลงขบขัน

การแสดงตลก

หมายถึง การแสดงท่าให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันหรือหัวเราะด้วยความสนุกสนานในที่นี้จะหมายถึง เฉพาะการแสดงของคณะตลกที่นิยมบนคาเฟ่ และได้รับการบันทึกเป็นเทปวิดีโอทัศนศึกษาจากสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง และมีการจำหน่ายวิดีโอทัศนศึกษาตามแผงเทปทั่วไป

สื่อวิดีโอทัศนศึกษา

หมายถึง กระบวนการใช้เทคโนโลยีของวิดีโอทัศนศึกษาเข้ามาช่วยในการผลิตการแสดง ซึ่งหมายถึงตั้งแต่ขั้นเตรียมเทคนิค (Pre-Production) ขั้นตอนการผลิต (Production) และขั้นหลังการผลิต (Post-Production) โดยอาศัยเทคนิคของกล้อง แสง สี เสียง การตัดต่อและเทคนิคพิเศษช่วยในการผลิต

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบในการนำเสนอ เรื่องราวทางเพศในการแสดงตลกในสื่อวิดีโอทัศนศึกษา
2. สามารถนำผลจากการวิจัยนี้ไปใช้ในสื่อสาร หรือการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจงานเรื่องเพศศึกษาได้ โดยการใช้รูปแบบการนำเสนอของการแสดงตลก เช่น เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์
3. สามารถนำไปปรับปรุงวิธีการแสดงตลกในเรื่องเพศของนักแสดงตลก